

ГУМЕНЮК А.Г.,
кандидат політичних
наук

*Інститут міжнародних
відносин Київського
національного
університету
імені Тараса Шевченка*

В сучасному світі, коли на зміну колишньому глобальному протистоянню між двома системами, прийшла ціла низка гостронебезпечних регіональних конфліктів, роль миротворчої дипломатії стала надзвичайно важливою, а її вплив на процеси на розблокування складних військово-політичних ситуацій та подальшого миробудівництва буде невпинно зростати.

Активна миротворча діяльність України в рамках зусиль світового співтовариства стала на сьогодні одним з найважливіших зовнішньополітичних здобутків нашої держави. Так, за роки незалежності Україна набула статусу значного контрибутора військового і цивільного персоналу до операцій ООН з підтримання миру. З 1992 року в українських військових миротворчих контингентах брали участь більше ніж 8 тисяч військовослужбовців Збройних Сил України¹.

Українські миротворці діяли в різних країнах і регіонах: в Східному Тиморі і Конго, в Лівані і Афганістані, на терені колишньої Югославії і в Сьєрра-Леоне, в Ан-

МИРОТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНИ

голі і Гватемалі. На початку 2001 р. Україна брала участь у 10-тьох миротворчих операціях².

Зараз зростає тенденція до поширення застосування миротворчих сил у найбільш "гарячих точках" планети, зокрема в районах, де Україна має свої реальні національні інтереси. Війна на території колишньої Югославії позбавила Україну можливості отримувати прибутки від експлуатації Дунайського пароплавства, тому Україна і в економічному плані була зацікавлена в чимскорішому припиненні збройного конфлікту. Верховна Рада України 3 липня 1992 р. прийняла постанову "Про участь батальйону Збройних сил України в миротворчих операціях ООН у зонах конфліктів на території колишньої Югославії"³, згідно з якою українські військовослужбовці взяли участь у силах ООН по охороні боснійського міста Жепя. Враховуючи звернення Генерального секретаря ООН про надання додаткових сил, Верховна Рада України 19 листопада 1993 р. прийняла постанову "Про збільшення чисельності батальйону Збройних сил України в миротворчих силах ООН на території колишньої Югославії та надсилку групи військових спостерігачів"⁴. Відтоді загальна чисельність українського контингенту миротворців досягла 1220 військовослужбовців. Батальйон складався з мотострілкового підрозділу, сил забезпечення, військової поліції, групи офіцерів на командно-штабних посадах сил охорони ООН. З 3 червня 1994 р. українські миротворці були додатково розташовані в Республіці Хорватія (м.Глина, сектор "Північ"). Військовослужбовці набували досвіду врегулювання збройних конфліктів та розвивали стосунки з воїнами армій держав-членів НАТО. Протягом січня-лютого 1996 року було проведено сертифікацію 240 окремого спеціального батальйону Збройних Сил України командуванням ІФОР. 18 січня 1996 р. відбувся обмін листами з НАТО, що формально оформило включення українського підрозділу до складу миротворчих сил. Цей підрозділ (Мотострілковий батальйон – 550 чол. особового складу) у складі багатонаціональної дивізії "Південний схід" було дислоковано в секторі Сараєво, в зоні відповідальності IV дивізії Збройних Сил Франції. З французькою стороною було досягнуто домовленість про тилове забезпечення українського батальйону⁵.

Наприкінці 1996 р. Стабілізаційні Сили (СФОР), що мали термін дії вісімнадцять місяців замінили ІФОР. Разом з іншими країнами – не членами НАТО (всього 22 країни) Україна надала свої військові формування (15 грудня 1996 року). Так український батальйон (400 чол. особового складу, зокрема повітряні сили та піхота) було дислоковано в м. Врпачичи, біля м. Мостар у складі багатонаціональної дивізії "Південний схід". Основним завданням було забезпечення

свободи руху із Мостара в Сараєво. Крім того, українські військові мали здійснювати регулярні перевірки зброї на території воєнного містечка. Для контролю підходів до моста Алексін через р. Неретва, на півночі Мостара була призначена група із 26 військовослужбовців зі складу миротворчого підрозділу⁶.

Згідно з рішеннями української та натівської сторін у листопаді 1999 р. Україна вивела своїх миротворців із Боснії і Герцеговини.

Відповідно до Закону України про схвалення Указу Президента України "Про направлення миротворчого контингенту для участі України у міжнародній миротворчій операції в Косово, Союзна Республіка Югославія" та на основі розробленого плану переміщення було проведено висування та розгортання підрозділів Українського контингенту миротворчих сил для участі в операції ("Спільний вартовий") багатонаціональних сил у Косово (КФОР)⁷.

З 17 вересня 1999 року Український контингент миротворчих сил загальною чисельністю 250 осіб у складі 37 окремої спеціальної роти та 14 вертолітного загону виконували завдання у складі сил КФОР⁸.

26 листопада 1999 року 37 окрема спеціальна рота оперативно увійшла до складу польського батальйону багатонаціональної бригади "Схід" (загальне командування здійснює США). На українські підрозділи покладено завдання щодо контролю та спостереження на пропускному пункті Дразковце, патрулювання у секторі Р-3Д (адміністративна одиниця Косово з центром у Стрпче), транспортування вантажів тощо. 14-й вертолітний загін знаходиться у складі авіаційної оперативної групи у безпосередньому підпорядкуванні командуванню КФОР.

Протягом липня 2000 року 37 окрему спеціальну роту було замінено на 1-й окремий спеціальний батальйон (українську частину українсько-польського батальйону).

Станом на грудень 2000 року до УКМС входить 1 окремий спеціальний батальйон – 267 осіб, 14 окремий вертолітний загін – 66 осіб, а також офіцери зв'язку у штабі КФОР – 4 особи⁹.

Мужність та високий професіоналізм особового складу українського військового контингенту, успішне виконання ним завдання створили військовослужбовцям заслужений авторитет в очах командування сил ООН, Секретаріату ООН і держав-членів організації.

Серед інших миротворчих операцій значне місце займає операція з підтримання миру в Анголі.

Починаючи з 1996 року на підставі Постанови ВР України "Про надання до місій в ООН в Анголі інженерно-мостового підрозділу чисельністю 200 осіб" та згідно резолюції РБ ООН №976 від 8 люто-

го 1995 року в період з січня до березня від ЗСУ до місії ООН відправлено 5 військових спостерігачів ООН, 9 штабних офіцерів, а також окрему понтонно-мостову роту, яка виконувала своє завдання до кінця 1996 року¹⁰.

Ще одним свідченням рішучості України зробити вагомий внесок у справу встановлення миру в Гватемалі стала наша участь в складі місії ООН. З березня по червень 1997 року в складі місії перебувала група військових спостерігачів України в кількості восьми чоловік¹¹.

Одна з найбільших операцій з участю українців розгорнута в Сьєрра-Леоне. В липні 1999 року сьєрра-леонський уряд та опозиціонери підписали угоду, яка була направлена на зупинення жорстокої війни. Спочатку мир в Сьєрра-Леоне підтримали східно-африканські сили на чолі з нігерійськими командувачами. Але в квітні 2000 року ООН формально прийняла на себе миротворчі обов'язки. 17 грудня 2000 року два кораблі з технікою миротворців залишили територіальні води України й направилися до цієї невеликої країни на західному узбережжі Африки. Паралельно відбувалися авіарейси з особовим складом миротворців (634 миротворця з 220 бронетранспортерами та 220 вантажними автомобілями ЗСУ). Українські блакитні шоломи займаються тут підготовкою місцевих спеціалістів, ремонтом автомобільної й бронетанкової техніки, виконують завдання з розвідки, перевезення людей, техніки, продуктових вантажів тощо. Внесок українців колись оцінять певною мірою, але багато ціннішими є вже сьогодні слова подяки від місцевого населення, яке позбувається страху вільно ходити по власній землі. Миротворча операція в Сьєрра-Леоне може виявитися однією з найскладніших з усіх, що доводилося виконувати українським військовикам. Річ у тім, що досі, незважаючи на формальне перемир'я між урядом, підтриманим міжнародною громадськістю, і Єдиним Револьюційним Фронтом, у країні діє велика кількість повстанських загонів, фактично непадконтрольних нікому, крім своїх вантажів. Ці угруповання добре озброєні й схильні здійснювати напади як на миротворців, так і на місцеве населення, котре постійно тероризується. Варто зауважити, що деякі країни відмовилися брати участь у сьєрра-леонському врегулюванні¹².

Мотиви участі України в цій небезпечній операції – підвищити міжнародний авторитет країни. Є причини й суто фінансові¹³.

На міжнародних миротворчих операціях ООН, в яких Україна бере участь з 1992 р., наша країна заробила близько 100 млн. долл. США¹⁴.

Миротворча діяльність України цілком ґрунтується на міжнародному праві урегулювання конфліктів і відповідно викликає повагу та довіру серед держав.

З політичної точки зору участь нашої країни в миротворчих операціях ООН є виключно важливою для подальшого зміцнення міжнародного авторитету України, її ролі в зусиллях міжнародного співтовариства, спрямованих на підтримання міжнародного миру і стабільності, розвитку співробітництва з євроатлантичними структурами безпеки, створення додаткових сприятливих передумов для інтеграції в європейський простір.

ПОСИЛАННЯ.

- ¹ Із архіву Міністерства Оборони України.
- ² Там само.
- ³ Постанова Верховної Ради України "Про участь батальйону Збройних сил України в миротворчих операціях ООН у зонах конфліктів на території колишньої Югославії" від 3 липня 1992 р.
- ⁴ Постанова Верховної Ради України "Про збільшення чисельності батальйону Збройних сил України в миротворчих силах ООН на території колишньої Югославії та надсилку групи військових спостерігачів" від 19 листопада 1993 р.
- ⁵ Із архіву МЗС України.
- ⁶ Там само.
- ⁷ Там само.
- ⁸ Там само.
- ⁹ Там само.
- ¹⁰ Резолюція Ради Безпеки ООН №976 від 8 лютого 1995 року.
- ¹¹ Із архіву МЗС України.
- ¹² Із архіву Міністерства Оборони України.
- ¹³ Гмиря О. Наші люди в Африці // Президентський вісник. - 2000. - №26.
- ¹⁴ Там само.